

01.1 Introduktion till Egenkontrollpärm

Egenkontroll

Alla som bedriver miljöfarlig verksamhet är skyldiga att utföra egenkontroll. Egenkontroll är ett verktyg som verksamhetsutövare ska använda för att ha kontroll över verksamhetens påverkan på miljö och hälsa.

Ni som verksamhetsutövare ska själva följa upp hur er verksamhet påverkat miljön och vidta de åtgärder som behövs för att miljöbalkens regler och Miljöförvaltningens beslut ska följas.

Skyldighet att bedriva egenkontroll grundar sig i de allmänna hänsynsreglerna och preciseras i bestämmelsen om egenkontroll i miljöbalkens 26 kap. 19 § samt förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll.

Egenkontrollen ska anpassas till den egna verksamheten. En verksamhet med stora risker för miljön behöver en mer omfattande egenkontroll än ett förening med små risker.

Uppmärksamma att riskerna beror på typ av verksamhet samt lokalisering och inte på föreningens storlek. Det finns stora föreningar med små risker och små föreningar med stora risker.

Kort beskrivet handlar det om att;

1. Ta reda på vilka lagkrav som gäller och översätt kraven till lämpliga åtgärder.
2. Skaffa kunskap om hur verksamheten och dess produkter (varor eller tjänster) påverkar miljön.
3. Genomföra skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått.
4. Dokumentera.

Om ett eller flera ledningssystem finns, t ex ISO 14001 eller EMAS kan egenkontrollen samordnas med dessa.

Miljöcertifiering och utbildning

Svemo och SBF har en gemensam miljöutbildning. Kontakta ditt distrikt för när nästa tillfälle närmast dig ges. I denna utbildning finns grundläggande fakta om vår positiva och negativa miljöpåverkan och lagar och andra krav. I miljöutbildningen finns också material som hänvisar till förbundens gemensamma miljöcertifiering, som bygger på lagkrav. I denna fördjupade egenkontrollpärm du nu läser finns mer lagrelaterade sakuppgifter för den som önskar. Det finns även exempel på tabeller/matriser för kontroller som ingår i egenkontrollarbetet, vilket även ingår i Svemo:s och SBF:s miljöcertifiering.

Egenkontrollpärmen

SBFs Miljökommitté har med tillstånd av Trollhättans Stads miljökontor sammanställt denna pärm för föreningar för att underlätta igångsättningen av arbetet med egenkontroll. På försättsbladet framgår vad som finns i pärmen. Under varje flik finns uppgifter om vad som skall/kan vara med inom respektive område. Det finns exempel på lagsammanställning, journalistor och ansvarslistor som kan användas. Ni ska själva fylla i era uppgifter och komplettera med de listor, rutiner m.m. som redan finns eller behöver upprättas inom föreningen.

SBFs miljökommitté kommer årligen att se över de uppdateringar som berör denna egenkontrollpärm.

Lagstiftning, hänsynsregler och förordningen om egenkontroll

Miljöbalken är den lag i Sverige där man hittar övergripande krav som rör hälsa och miljö. Målet med miljöbalken är att vi i Sverige ska få ett hållbart samhälle så att vi och kommande generationer ska ha en god och hälsosam miljö att leva i.

I miljöbalken finns ett antal principer/regler, de s.k. hänsynsreglerna som styr över hela lagstiftningen. Principerna finns sammanfattade här nedan. Hela egenkontrollen bygger på att uppfylla hänsynsreglerna.

Omvänd bevisbörda (§ 1)

Den omvända bevisbördan innebär att det är ni som verksamhetsutövare som ska kunna visa att ni uppfyller kraven i miljöbalken. Genom att tillämpa rutiner kan man visa att lagen följs. Tillsynsmyndigheten behöver inte bevisa det motsatta.

Kunskapskrav (§ 2)

Kunskapskravet innebär att ni som verksamhetsutövare fortlöpande ska hålla er underrättade om verksamheten, dess risker och dess påverkan på miljön. Hela organisationen omfattas och det är ni som verksamhetsutövare som ansvarar för att rätt kunskap finns hos de ansvariga i er verksamhet. Kunskap skall alltid gå före handling.

Försiktighetsprincipen (§ 3)

Det är verksamhetsutövaren som ska vidta skyddsåtgärder för att förhindra negativ påverkan på miljön. Därav är kunskapskraven mycket viktiga för att man ska känna till vilka åtgärder som behöver utföras.

Bästa möjliga teknik (§ 3)

Bästa möjliga teknik är ett begrepp som innebär att bästa möjliga väg skall väljas oberoende om det gäller teknik, utbildning, arbetsledning, drift, skötsel, underhåll eller avveckling. Det skall finnas väl fungerande rutiner för att styra verksamheten åt rätt håll.

Lokaliseringsprincipen (§ 4)

När en verksamhet etablerar sig eller ändrar sin verksamhet är det viktigt att ta hänsyn till dess placering. Verksamheten ska bedrivas på bästa plats.

Hushållningsprincipen (§ 5)

Verksamheten ska drivas och alla åtgärder ska ske på sådant sätt att råvaror och energi används så effektivt som möjligt och resursförbrukningen samt avfallet minimeras.

Produktval (substitutprincipen § 6)

Kan man ersätta en kemisk produkt med en mindre farlig skall man göra det.

Skälighetsregeln (§ 7)

Kraven som ställs får inte vara orimliga med avseende på den olägenhet och det intrång i den personliga valfriheten de medför. När myndigheten bedömer vilka skyddsåtgärder som krävs för en viss verksamhet skall myndigheten särskilt ta hänsyn till nyttan av skyddsåtgärderna och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för åtgärderna.

Förorenaren betalar, Skadeansvar (§ 8)

Det är alltid den som orsakar eller riskerar att orsaka en miljöförstöring som ska bekosta den förebyggande eller avhjälpan åtgärderna.

Förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll

Alla som bedriver verksamhet ska fortlöpande planera och kontrollera att verksamheten inte påverkar miljön eller närboende. Följande krav finns inom egenkontrollförordningen.

Organisatoriskt ansvar (§ 4)

Varje förening ska ha en fastställd och dokumenterad ansvarsfördelning. Ansvarsfördelningen ska utgå från viktiga miljörelaterade områden, så som lagbevakning, kemikalier, olycksrisker, avfallshantering och utsläpp. *Se vidare under fliken 5. Ansvarsfördelning.*

Rutiner vid kontroll av utrustning (§ 5)

Verksamheten ska ha skriftliga rutiner för att fortlöpande kunna kontrollera verksamheten. Här avses kontroll och underhåll av produktionsutrustning, reningsutrustning och mätutrustning. *Se vidare under fliken 6, kontrollrutiner för drift och underhåll.*

Dokumenterad riskbedömning (§ 6)

Man ska undersöka och bedöma riskerna med verksamheten samt dokumentera resultaten. Riskbedömningen ska ske fortlöpande och systematiskt. Vid driftstörning som kan leda till att olägenheter uppstår ska tillsynsmyndigheten omedelbart kontaktas. *Se vidare under flik 10, fortlöpande bedömning av risker samt flik 9, olycksrutiner och rapportering.*

Kemikalieförteckning (§ 7)

Kemiska produkter, som kan innebära risk, ska förtecknas med namn, klassificering, omfattning, användning samt information om dess miljö- och hälsoskadlighet. *Se vidare under flik 11, kemikalieförteckning.*

Likheter och skillnader mellan miljöledningsarbete och egenkontroll.

Det finns många likheter mellan kraven som finns inom lagstiftningen på egenkontroll och kraven som finns i ISO 14001-standarden. Nedan följer en kort sammanfattning av vad ISO 14001-certifierade föreningar kan tillgodoräkna sig när det gäller egenkontroll.

Inom miljöledningssystemet krävs en miljöpolicy, miljöutredning, framtagande av betydande miljöaspekter, fastställande av övergripande och detaljerade miljömål. Då ISO 14001 bygger på att all lagstiftning ska uppfyllas uppfylls även egenkontrollförordningen.

Krav i lagstiftning	Krav i ISO 14001 standard (miljöledning)
Miljöbalken kunskapskrav 2kap. 2 §	Utbildning, medvetenhet och kompetens
Övriga hänsynsregler	Lagen måste följas och helst överträffas. Övergripande och detaljerade miljömål innebär ofta att hänsynsreglerna efterlevs.
Dokumentationskrav 26 kap. 19 §	Dokumentation av ledningssystemet.
Fördelning av ansvar enligt egenkontrollförordningen § 5.	Organisationsstruktur av ledningssystemet.
Rutiner för kontroll av utrustning m.m. enligt egenkontrollförordningen § 5.	Övervakning och mätning.
Undersökning av risker och underrättelse till myndigheter enligt egenkontrollförordningen § 6.	Nödlägesberedskap Miljöaspekter Kommunikation

	Kontroll och korrigerande åtgärd.
Förteckna kemiska produkter och biotekniska organismer enligt egenkontrollförordningen	Miljöaspekter Verksamhetsstyrning Övervakning och styrning
Övrig miljölagstiftning	Lagar och andra krav.

Tillsyn, miljöförvaltningens arbete

Miljöförvaltningen arbetar bland annat med tillsyn av miljöfarlig verksamhet. Vid besöken diskuteras risker såsom kemikalieanvändning, hantering, lagring etc. Egenkontrollen ersätter inte miljöförvaltningens inspektioner utan är ett basarbete som föreningarna själv ska bedriva. Miljöförvaltningen hjälper föreningarna att utvärdera sina risker och kan på så sätt stötta egenkontrollarbete.

Vad händer om man struntar i kravet på egenkontroll?

Anmälningsskyldiga verksamheter kan drabbas av en miljöstraffavgift. Om verksamheten inte kontaktar tillsynsmyndigheten vid allvarig skada eller olycka utdöms en miljöstraffavgift (för närvarande) på 5 000 kronor.

Bra länkar och lästips

Gällande lagstiftning och handböcker om egenkontroll.

- miljöbalken (1998:808 2 kap. hänsynsreglerna samt 26 kap. 19 §.)
- förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll (1998:910).
- naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2001:2) om egenkontroll.
- naturvårdsverkets handbok 2001:3 Egenkontroll, en fortlöpande process.
- naturvårdsverkets föreskrift (2000:15) om genomföring av mätning och provtagning i vissa verksamheter.

Lagstiftning och rådgivande myndigheter finns under följande länkar;

www.notisum.se

Rättsnätets hemsida

www.naturvardverket.se

www.kemi.se

www.tofr.info

www.jordnara.nu

www.srv.se

www.sos.se

www.av.se

Naturvårdsverkets hemsida
Kemikalieinspektionens hemsida.
tillsyns och föreskriftrådet, redovisar
bl.a. ändringar i lagen.
Lagsammanställning, drivs av enskild
firma.
Räddningsverkets hemsida.
Socialstyrelsens hemsida.
Arbetsmiljöverkets hemsida.

Vem kan hjälpa er med egenkontrollarbetet?

Det finns många olika sätt att få hjälp med egenkontrollarbetet. Många konsulter arbetar med egenkontroll samt miljöledning.

SBF - Naturligtvis finns det minst en Miljörådgivare (MRG) i ert distrikt som hjälper er med detta arbete. Adressen till just er Miljörådgivare (MRG) hittar ni på;
<http://www.sbf.se/info/verksamhet/miljo/> under Specialidrottdistriktens Miljörådgivare.

Svemo - Minst en miljöansvarig per distrikt finns det och kontaktuppgifter finns här;
<http://www.svemo.se/sv/Forbundsinformation/Kommitteer/Miljo/Ansvarigadistrikt/>.

Ni kan även kontakta respektive förbunds Miljökommittéer i olika miljöfrågor. Nedan finner ni en länk till kommittéernas kontaktuppgifter samt en gemensam mail för varje förbunds miljökommitté.

Svenska Bilsportförbundets Miljökommitté

Kontaktuppgifter <http://www.sbf.se/info/kontakt/kommitteer/miljo/>

Gemensam mailadress miljo@sbf.se

Svenska Motorcykel- och Snöskoterförbundets Miljökommitté

Kontaktuppgifter

<http://www.svemo.se/sv/Forbundsinformation/Kommitteer/Miljo/Kontaktpersoner/>

Gemensam mailadress miljo@svemo.se